

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	25 cèntims.
Número atrassat	40 »
Subscripció anual.	10 pessetes.

S U M A R I

Els mesos de l'any, pàg. 162. - La Festa Major, pàg. 163. - ¿Per què..., pàg. 165. - Les muntanyes de Catalunya, pàg. 166. - Endevinalles, pàg. 168. - Catalans notables, pàg. 169. - Aforismes i proverbis, pàg. 170. - Cançons populars, pàg. 171. - Fets històrics, pàg. 174. - Endevinalles, pàg. 176. - Contes vells... forjats de nou, pàg. 177. - Corrandes, pàg. 180. - El «Pont del Diable» de Martorell i sa llegenda, pàg. 181. - Aforismes i proverbis, pàgina 183. - Nostra Premsa, pàg. 184. - Aforismes i proverbis, pàg. 187. - Festa Major, pàg. 188. - Interessants notes respecte a les Arts gràfiques, pàg. 190.

Els mesos de l'any

SETEMBRE

PER A PASSAR L'ESTONA...

ALLÀ va... Les dones setembrines són meloses i afables, llur veu és dolça i llur gest és rítmic; els plauen homenatges i consideracions i compliments. S'irriten fàcilment, però no serveixen rancúnies. Són bones majordomes, encara que amb una certa tendència a despendre.

Els homes són hàbils en manyagueries, són senyorívols i complimentosos. Tenen un amor propi exagerat. Un esperit crític generalment força agut. No són gaire crèduls, més aviat escèptics. Saben menar bé llurs negocis. Gairebé sempre reïxen a formar-se una bona posició financera i moral.

La Festa Major

*A la Festa Major de Catalunya,
perquè eternament pugui celebrar-se
baix el signe de la llibertat, sim-
bolitzada en les Quatre Barres de
Sang.*

LES fulles del calendari han anat caient una a una...; hem mirat el calendari, hem aixecat la mirada al cel —un cel blau, nítid, on l'astre del dia hi regna amb esplendorositat— i després, amb un lleu sospir, hem esguardat d'esquitllada un espill indiscret.

Un poc més de neu als cabells i l'espatlla un xic més corbada. Heus ací la visió que ens ha tramès l'amic etern...

Es aquest mateix espill en què us hi mireu vós, amic lector; és el mateix espill en què s'hi miren la damisella rossa del vestit blanc, amb un somris de bellesa al llavis, i el jovincel bru, amb un trajo fosc i amb un somriure de satisfacció.

Avui s'hi miren més que mai a l'espill, perquè avui és Festa Major. Festa Major!, sabeu?

Per això, esguardant l'espill i veient com els fulls del calendari cauen un a un, m'hi recordat de la Festa Major de la Nació Catalana, d'aquesta pàtria nostra tan estimada que de la llatina capital mediterrània al llogarret anònim pireneenc, passant per pobles, viles i ciutats, celebra la seva Festa Major unint-se germanívolament la gentil pastoreta, el faceciós rabadà, la xamosa pubilla, el ric hereu, la bella damisella, l'elegant jovincel, el brau pescador, i juntament amb la Muntanya, la Plana i la Maresma, avancen altius endinsant-se en les hores lluminoses de l'alegria popular del present, mentre que l'escriptor, atent sempre a remoure records i reviscolar dades, mou

el cap melangiosament veient com sos propis records s'escolen envers un món de tenebres on s'hi endinsa seguint la pauta harmoniosa d'una música llunyana...

* * *

Endavant, jovincels catalans! Igual que daines que pugen rost amunt pels corriols tot fent drecera, corren les noies a vestir-se les millors gales per lluir-les a la plaça, allí on s'hi celebra la Festa Major.

Mireu els vells! Fixeu-vos-hi: en els seus ulls una llàgrima indiscreta, si més no, llisca veient-vos com disfruteu!

Alegria, alegria, rialles, música, llum, més rialles!!... va, va, endavant: la Festa Major ja és ací!!

El punteig de la sardana es barreja amb la cadència del ball modern. La remor de les converses dels vells és ofegada pels crits de joia dels joves. Com venç la nova generació!: dinamisme, rapidesa... dringar de campanes, trompetes, timbals, llum, música, cant, amor...

Però, en un recó, una noia resta quieta, apartada de la disbauxa general. Ella no és l'escollida, ella no és bella, ella no sap ésser gentil; i la festa és un motiu de sofriment per ella. En totes les festes majors i en tots els anys, hi ha aquesta noia de la qual ningú no se'n preocupa...

D'altra part, els prometatges neixen a la Festa Major. Les noies —mireu-les— riuen ditxoses assistint al reeiximent de l'etern poema d'amor on els espurneigs d'alegria es confonen amb les illusions, amb les esperances, amb els records i amb les llàgrimes i sospirs de tristesa, de qui sap de qui, i que arriben a nosaltres enmig de l'oreig d'una besada esllanguida.

* * *

Passa Saturn, o sigui el Temps, i va morint la Mitologia; han caigut solis, han desaparegut fronteres, s'han registrat desaparicions i ereccions de països, i en tant la terra serva pols i calç i augmenta el nombre de creus en els cementiris i el món evoluciona amb revolucions, i els

homes porten a terme gestes d'heroica epopeia, Apollo, més tard Febo, ha cavalcant damunt del Carro del Sol portat per braus corsers de foc que aparellen les Hores, i sortint per les portes del Dia.

I al passar pel cel ha vist com els homes lluiten i treballen i com les nacions progressen, enmig de les quals hi ha la Nació Catalana.

Les hores s'escolen; Apollo, amb sos corsers de foc, desapareix per occident deixant al seu pas filagarses de rutilant lluminària que s'endinsen en la Nit...

I la Festa Major s'inicia a la terra catalana baix un soli meravellosament guarnit amb les Quatre Barres de Sang cantades per "La Santa Espina", mentre el símbol de la llibertat catalana que arbora el Govern de la Generalitat de Catalunya és corejat pel poble que entona litúrgicament l'himne patriòticament sagrat d'"Els Segadors".

* * *

La Festa Major ha arribat, catalans! La Festa Major ja és aquí!, ja la tenim! Com tots els anys ens saluda oferint-nos unes hores d'alegria i amor que faran sentir-nos joves...

Endavant, doncs; la vida és curta i el treball ens esclavitza. Visquem unes hores de joventut ara, que ja vindran després les hores de tristesa amarga.

Unim nostre crit al de la joventut daurada del present; no pensem en l'ahir que és mort, ni tampoc en el demà, perquè quan arribarà també serà "avui". Pensem amb el moment d'ara, amb el clam joiós de tots: —Visca la Festa Major!

RAMON BOTEY I OROBITG.

¿Per què

els senyors porten barrets, els menestrals gorres i els pagesos barretines?

Per tapar-se el cap.

Les muntanyes de Catalunya

VIII

VISTA la bona acollença que dispensaren els lectors de CURIOSITATS DE CATALUNYA als nostres articles respecte a la descripció dels indrets més atractius de les muntanyes de la pàtria catalana, avui, després d'una breu interrupció, tornem a continuar sobre el mateix tema.

Fariem com un elogi dels boscos, manifestant l'excelsitud de la seva grandesa; la suprema majestat de les serralades; la indescriptible emoció produïda en contemplar la poesia d'aquelles fonts voltades de plantes boscanes o recolzades sobre fresc rocam, o bé mig ensorrades entre la verdor i les soques dels arbres, i entremig de tal bellesa, sentirem el refilar dels ocells i el dolç cant del rosinyol.

Voldríem ressenyar les sureres i pins, i roures i avets, i castanyers i faigs, i àlbers i pollancres que emplenen les nostres muntanyes sobre una catifa de mil herbes flairoses que embaumen l'espai amb llurs essències i amb un brancam ple de nius. Però, qui pot cantar la sublimitat dels boscos?

En trobar-se un hom enmig d'una muntanya, per

sostre el cel blau i per descans les pedres, l'esperit vola molt més enllà que el que abarca la vista, i aleshores es coneixen aquells terrenys que tenen un caràcter desolat i tenebrós, que tant emociona l'ànima.

Us produirà una sensació agradable en ésser al

fons de les valls, voltats de les muntanyes més altes, mirant els boscos pletòrics de verdor, semblant que tot allò és un llenç, decorat amb les pintures més belles, i ens sentirem extremadament petits, enmig de la mare naturalesa.

Si contemplem el panorama que tenim als nostres peus, en estar a dalt d'una muntanya, gaudirem de l'encís llegendari d'aquells paratges. Observarem

amb notable atenció si hi ha algun aixopluc per a fer nit, o bé un camí practicable que ens pugui portar a refugi; si trobem el que busquem, ens sentirem animats, esguardant amb ànsia la consecució de les nostres esperances.

En resum: quan visitem les nostres muntanyes amb caràcter plenament excursionista i observador, experimentarem les impresions suara descrites somerament i sentirem les emocions més delicades de la nostra vida, per ésser provinents de la mateixa natura, tota magnificència i meravella.

I ara, en aquestes pàgines de **CURIOSITATS DE CATALUNYA**, seguirem posant al vostre coneixement i consideració, el que creiem digne d'esmentar-se, en les nostres excursions, continuant el mateix curs que les descripcions ja anteriorment fetes, que tant van plaure als lectors d'aquest setmanal.

Així és que, en el número vinent, farem la descripció del Pirineu català.

J. NADAL I RIBAS.

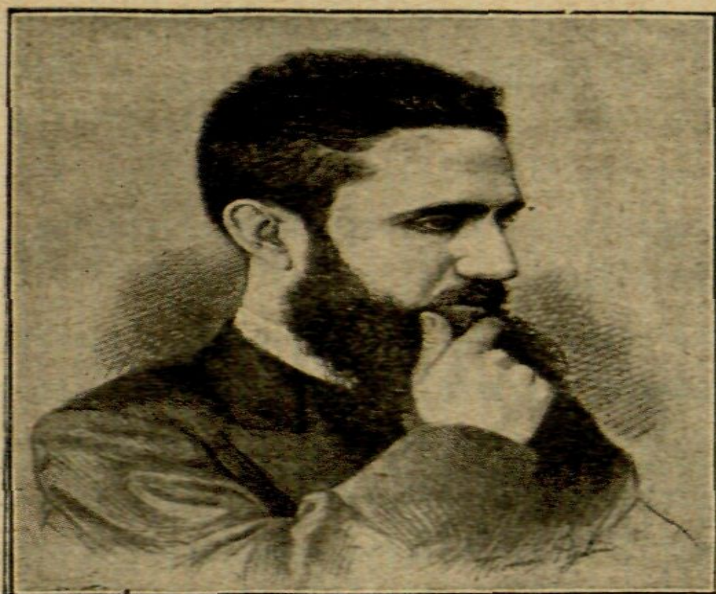
ENDEVINALLES

Sempre em trobaràs penjant,
faig pujar i baixar a la gent,
per tota la casa se'm sent
i m'estic sempre al davant.

(El trucador).

Tinc braços sense ésser persona,
coll sense ésser animal
i estic segur que tu em portes
i et toco sense fer-te mal.

(La camisa).

CATALANS NOTABLES

Josep Martí i Folguera

DESTACAT escriptor i poeta, va néixer a Reus, el dia 5 de juny del 1850. Estudià el batxillerat a la seva ciutat nadiua, i a Barcelona la carrera de dret, que acabà en 1872.

El «Diario de Reus» i el setmanari «El Crepúsculo» varen publicar els seus primers articles; després collaborà en altres publicacions de Barcelona; fou director d'*El Eco del Centro de Lectura*, de Reus.

Va escriure simultàniament en castellà i català les seves impressions poètiques, editades les primeres a Barcelona, 1874, amb el títol *Vibraciones*. Als Jocs Florals de Barcelona del 1858 va ésser premiat degudament; i en els volums dels esmentats Jocs Florals, que comprenen els anys 1868-88, està completa la producció literària i poètica de Martí i Folguera: prop de 50 escrits, entre odes, llegendes, poemes, etc. Després de noble lluita, en els Jocs

Florals del 1892, rebia el veredicte definitiu i l'honor de la làurea poètica, amb el títol de *Mestre en Gai Saber*.

Durant més de vint anys treballà sense defalliment en la propagació de la literatura catalana, tant des de Reus com des de Barcelona, on més tard fixà la seva residència.

Conreà així mateix la novella, tant la històrica, com la de costums, i en el teatre català amb el drama i la comèdia assolí èxits molt justos i de ressonància. Esmentarem algunes de les seves obres: *¡Pobre Fortuny!*; *Lo Cara-Girat*, novella històrica que fou traduïda al castellà, i *Poemas catalanes*. Per al teatre publicà: *Wifredo*, drama; *100.000 duros*, comèdia, i *La ratlla dreta*, comèdia.

El mes d'octubre del 1927, Reus li féu l'Homenatge en vida, que li pertocava. Aleshores una de les glosses més saboroses que es van dedicar a aquest acte va ésser la següent, que duia *Gazeta de Vich*: «Demà passat, dia 15 —deia—, en el *Centre de Lectura de Reus*, serà celebrada la patriòtica cerimònia de tributar un Homenatge al qui nosaltres, en los albors de la juvenesa, allà en la vella Universitat de Barcelona, anomenàvem familiarment *En Martinet de Reus*».

Va morir a Barcelona, el dia 21 de gener del 1929. La premsa va retre-li honors. Havia estat un capdavanter de la mateixa.

MIQUEL CODINA I FARRÉ.

AFORISMES I PROVERBIS

Qui es fa enfeinat d'ésser lleial, és mestre de falsa.

Qui bé nua, bé desnua, tant si és fil com fil empua.

Quan fa mala lluna, no hages ansia de les esteles

La Paula i en Jordi

LA Paula i en Jordi
es volen casar;
ella n'és criada
i ell fadrí manyà.
*Mireu quina ditxa
que han lograt tan gran.*
En Jordi té gorra
i gec de bellut,
pantalon de *panyo*
encara que és brut,
ermilla de seda,
que és nova i flamant.
Ella té faldilles
i gipó d'un tros:
com que és tan gruixuda
no li fa bon cos,
mes com ja li agrada
ho tira endavant.
Ell li diu a n'ella:
— Paula, ens casarem.
Ella responia:
— I com ho farem,
si no tenim casa
ni res per para'n?
— No t'espantis, Paula,
que l'oncle ens darà
una taula vella,
uns molls, torrapà
i dues cadires

que comprà als Encants.
— A mi, la mestressa
també m'ha promès
una escombra nova,
un llum i un pagès,
dues giradores
i un canti molt gran.
El que és llit per jeure
no ens faltarà
perquè amb les nou lliures
l'aniré a comprar;
serà dels de colga
per no gastar tant.
El dia de nuvis
farem un sarau.
Convidaré en Toni
la Rosa i en Pau,
la Quima, la Carme,
en Roc i en Bertran.
Direm a n'en Rasqui,
que és bon violí,
per mitja pesseta
si acàs vol venir;
tocarà sis hores
sense parar mai.
Nou quartos d'ametlles
i sis d'aiguardent
serà per la festa
refresc excel·lent;
dos confits, dos unces
i un poc de vi blanc.
Guarnirem la sala
amb dos bancs de llit,
amb dues cadires
i un gresol guarnit
i dalt de l'aigüera
el músic sonant.
Ballarem la valsa,
la boja i demés
i la bolangera
al dret i al revés;

farem cabrioles
 saltant i ballant.
 Després, fi de festa,
 farem un sopar
 de quatre sardines,
 ous i bacallà
 i amb vi de sis quartos
 anirem brindant.
 Quan de menjà i beure
 estarem cansats,
 despedirem, Paula,
 tots els convidats,
 que convits com eixos
 ben repocs se'n fan.
 —Ai, adéu, Pauleta.
 —Jordi meu, adéu.
 —Adéu, estimada.
 —Amor meu, adéu.
 —Pensa en mi, *salero*.
 —Pensa en mi, bergant.

(De «Cançons de tot arreu», per F. Baldelló, 1936).

Vista tomada del natural.

La Bisbal. - Defensa dels republicans sota el comanament del diputat Caimó, en la revolució del 1869.

FETS HISTORICS

La insurrecció republicana de La Bisbal

L'alçament del partit republicà federal, fou motivat, en veure falsejats, pel govern espanyol, els principis proclamats en la revolució de setembre del 1869, com també els atropellaments de què eren víctimes, fins en el cas de veure que no eren respectades les llibertats consignades en l'article primer de la Constitució, proclamada pel mateix govern, i el desarmament de les milícies de Barcelona, Tarragona i Tortosa.

Aquest moviment popular, començà el dia 3 d'octubre del 1869, alçant-se en armes els pobles de Sant Feliu de Guíxols, Calonge, Palamós, Llagostera, Cassà de la Selva, Fanals, Palafrugell i altres. En fer-se fosc, emprengueren la marxa cap a La Bisbal, com a cap del partit judicial.

A l'endemà, anaren arribant més partides d'homes dels pobles veïns, nomenant-se una Junta Revolucionària, essent elegit president i cap de la insurrecció, el diputat Pere Caimó i Bascó.

De les forces que disposaven els republicans, sumaven uns dos mils vuit cents homes, formant-se tres batallons, armats tots ells amb fusells i escopetes. S'havia iniciat la idea, de voler emprendre la marxa sobre Girona, perquè una vegada estiguessin allí reunits, aixecar-se tots com un sol home, i poder donar el cop per a decidir la victòria.

El govern, coneixedor d'aquests fets, va ordenar s'ataqués La Bisbal; i efectivament, a la matinada del dia 6, sortia de Girona una columna, al cap de la qual hi anava el brigadier Romuald Crespo, en direcció a La Bisbal, per a sufocar la rebel·lió.

Assabentats els republicans, que els anava a sorprendre la tropa, es reuniren en consell, i donaren les instruccions necessàries per a la construcció d'obres de defensa.

A dos quarts de cinc, ja s'albirava la tropa pel cantó de Vulpellach, i als crits de «Visca la República Federal!», es sentiren fortes descàrregues de canó i fuselleria que contestaven als defensors de la monarquia.

El primer atac va ésser dirigit a la part anomenada del Padró, creient, sens dubte, que estava descuidat, però en veure que se'ls rebia d'aquella manera i les baixes que sofrien per aquell sol intent, retrocediren i atacaren llavors en columna pel carrer, ajudats de la seva artilleria i cavalleria.

Els primers dispars de canó de la tropa, incendiaren una casa, mes una canonada dels republicans els va inutilitzar una peça d'artilleria, resultant morts i ferits els artillers; la cavalleria es veié obligada a recular, fugint de les bales federals.

Les dues barricades del carrer Nou i del carrer de la Carretera, foren el principal punt d'atac, mes

també foren escena d'una heroica defensa i d'una completa i gloriosa victòria.

Aleshores el capità Manuel Cancer, va demanar es presentés el cap dels republicans per a conferenciar amb ell.

Sense fer-se pregar, saltà la barricada el diputat Caimó, junt amb els seus companys que anaven darrera d'ell per a protegir-lo en cas necessari, invitant-lo el citat capità a dur-lo a presència del brigadier Crespo, el qual ordenà el portessin a una casa aïllada, constituïda en presó.

No menys havia de passar als companys de Caimó que s'havien quedat a la barricada, esperant la tornada de llur cap, i aprofitant la tropa la suspensió de les hostilitats, els desarmaren a tots.

Les forces republicanes de La Bisbal, lluitaren heroicament per la causa de la República Democràtica Federal, i aquella sang que derramaren, va ésser el fruit, quatre anys més tard, de veure complerts els seus desigs amb la implantació de la República, com a forma de govern.

J. C. C.

ENDEVINALLES

Sempre vaig i sempre vinc
i a cops pel camí em detinc.

(*El forrellat*).

En tens tu, en tinc jo
i totes les coses del món.

(*Nom*).

Els bessons

MAURICI i Mercè, millor dit, Mercè i Maurici, no podien pas precisar el moment de llur coneixença. Es coneixien de tota la vida, tota la vida que s'havien tractat i continuaven tractant-se com els millors dels amics, dels vertaders amics.

Qui era Mercè? Qui era Maurici? El fill menut dels mercers que, a més de la botiga, ocupaven l'entresol primera de la casa on, davant per davant, en el mateix replà, precisament en l'entresol segona, també vivia Mercè, juntament amb els pares i dos germans majors que ella.

Tots dos, Mercè i Maurici, comptaven gairebé la mateixa edat. Ambdós nasqueren pel mateix setembre: l'un el 22, per sant Maurici; el 24, per la festivitat de la Mercè, l'altra.

Llurs pares, bons amics, amics íntimament lligats pels més grans i sincers afectes, contemplaven satisfets com a mesura que els nois, els bessons com ells els anomenaven, malgrat no ésser fills de la mateixa mare, només pel fet d'haver nascut amb poques hores de diferència l'un de l'altra, creixien sans i bons, amb els mateixos gustos i capricis, amb idèntiques dèries i fal·leres, amb iguals il·lusions i maneres de fer, amb semblants aspiracions...

El senyor Miquel i el senyor Rafael, els pares dels dos enamorats, n'havien parlat i reparlat moltíssim del possible matrimoni que ja de temps es veia a venir. I si els pares n'havien parlat tant, compteu les mares! Aquestes fins hi trobaven un cert plaer a comentar la unió del noi i la noia.

No perdien ocasió per a comentar; qualsevol avinentesa els era prou per entaular conversa.

Amb tot, no sabien explicar-se el motiu pel qual el dos jovencells guardaven amb tant silenci llur amor.

—A vostè, senyora Ramona, no n'hi ha parlat mai la Merceneta?

—Ni la més lleu paraula, senyora Antonieta. I a vostè, senyora Antonieta, el seu fill no li ha dit mai res de tot això?

—Ai no, filla. I cregui que no és pas perquè de tant en tant no el burxi.

—Mireu que és prou, sempre se'n veuen de noves.

—Ja ho pot ben dir, ja...

El temps anà passant paulatinament, acompassadament, sense deixar rastre, aparentment.

Damunt les testes dels pares, però, hi havia deixat caure, poc a poc, un cert polsim cendrós, una certa pàtina reveladora del pas dels anys. En els cors dels joves, en canvi, era una mena de rosada benefactora el que hi havia caigut i continuava caient.

De cop i volta, amb la natural sorpresa dels pares —els pares, per bé que els fills siguin grans, sempre els creuen petits— vingué que els bessons compliren els vint-i-cinc anys. Hi hagué festa grossa. Es ficà, com vulgarment es diu, l'olla gran dins la xica.

S'uniren les dues famílies amb els respectius fills ja casats i pares d'eixerits plançons —els dos germans de Mercè, també els tres de Maurici— en un àpat de germanor, de bona i entusiasta germanor. Es menjà i es begué, amb la natural discreció, naturalment.

Fou al destapar-se el xampany quan Enric, el germà gran de Maurici, aixecà la seva copa, tot dient:

—Perquè d'ací poc temps puguem tornar a reunir-nos per a celebrar amplement les noces dels bessons!

I tots, amb la natural alegria, elevaren també llurs copes, tots menys Mercè i Maurici.

Un ressort elèctric no hauria pas pogut manio-brar més ràpidament.

Les copes que s'havien alçat en mig de crits de joia en constatar l'actitud dels dos joves, cuitaren a descendir, a l'ensem que tots els rostres semblaven demanar explicacions.

Maurici, dempeus, no es féu pregar.

—Tanmateix, comprenc perfectament, més bé, comprenem perfectament, Mercè i jo, la sorpresa, l'estranyesa, que us haurà causat el nostre procedir. Malgrat tot, nosaltres, per bé que ens fem càrrec de la vostra estupefacció, estem certs que una vegada sabreu el veritable per què, n'estareu, més que con-

formats, perfectament d'acord. Mercè i jo, per què no dir-ho?, ens estimem. Afirmar el contrari, fóra mentir, negar la veritat. Doncs, sí, ens estimem amb un amor sens límits. La nostra estimació, ara per ara i fins que les circumstàncies no canviïn, ens aconsella no unir-nos en matrimoni. Tant ella com jo fem falta: jo a la merceria, ella a casa seva. Els pares d'ella, no gaire bons de salut, necessiten qui tingui cura d'ells; els meus, delicats en extrem, amos d'una botiga gràcies a la qual ha estat possible la meva instrucció i la dels meus germans, necessiten, també, un doble reforç per tal de sostenir el negoci, que és tant com dir sostenir-los a ells. No podem pensar en nosaltres, car per damunt de tot altre sentiment ens devem a aquells que ens donaren l'existència. Un deure de gratitud ens hi obliga, l'amor filial ens ho exigeix, la nostra condició d'éssers conscients no ens permet obrar altrament...

Tothom, qui més qui menys, n'estava altament admirat de la resolució presa pels dos enamorats. Els pares, sobretot, no podien contenir les llàgrimes, llàgrimes d'agraïment, car aquesta virtut, a vegades, no pot romandre tancada a dins, ha d'exterioritzar-se. No en va s'ha dit i repetit que els ulls, són el mirall de l'ànima.

Enric, de sobte, donant-se compte que el silenci es perllongava més del degut, procurant dominar l'emoció que també l'havia embolcallat, exclamà, alçant novament la seva copa:

—A honor de Mercè i Maurici, perquè llur ventura perduri fins a assolir la felicitat conjugal!

Totes les copes s'aixecaren. Fou el dringar del cristall el que desvetllà els cors.

Es creuaren els esguards, cadascun dels quals parlava més que les paraules més eloqüents.

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

C o r r a n d e s

HEUS ací alguna mostra de corrandes, que posem com a exemple de la frescor de la musa popular que té expressions singularment delicades.

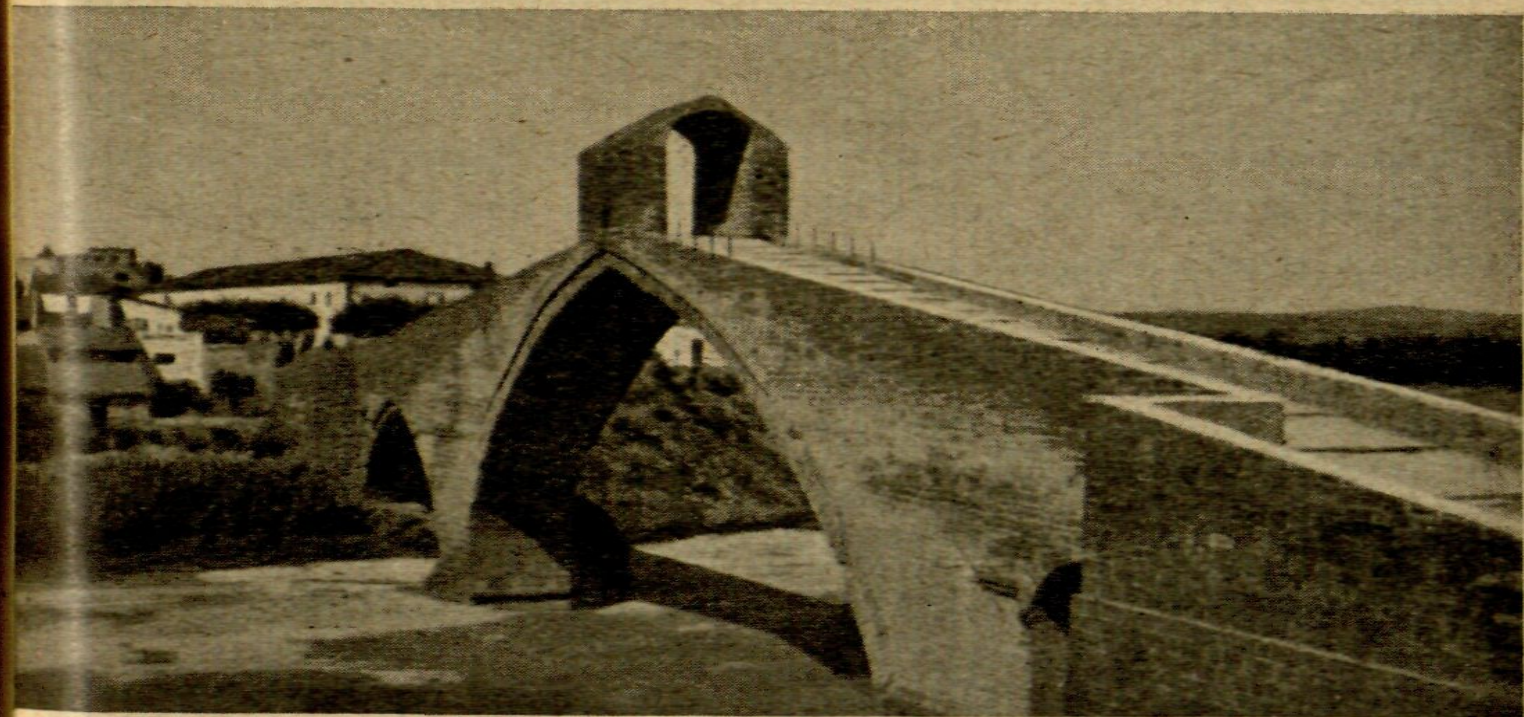
Quina lluna fa tan clara
per anâ a collî cireres
i per fer-ne una enramada
a les noies batxilleres!

Maria, si vols venî,
al portal t'esperaré,
anirem a fer una ronda
com a marit i mullê.

Marieta cistellera,
tu que saps de fer cistells
fes-me'n una panereta
per anâ a collî clavells.

Maria, no tiris aigua,
no tiris aigua al carrê,
que les pedres tornen blanques
com la flô de l'ametllê.

Per aquest camí que passo
jo hi hauria de passâ
amb una rosa a cada galta
i un clavell a cada mà.

El «Pont del Diable» de Martorell i sa llegenda

L'ANTIGA via romana anomenada *Via Aurèlia* (era la carretera general que anava d'Itàlia cap a Provença, Narbona i Catalunya, València, Múrcia, i Andalusia, fins arribar a Càdiç), després d'haver travessat la comarca vallesana de N. a S. per anar *Ad Fines*, Martorell o Gelida (així ho trobem en els *Vasos Apolinars*) (1), indubtablement per aquella part, tenia de saltar el riu Llobregat, pel famós "Pont del Diable". I és per això que des d'aquest punt podem donar la importància que té dit pont per la seva antiguitat, ja des dels primers dies de la nostra història; car entre els temps del domini romà, 206 anys a. de J. C., i al final del domini gòtic, 711 anys d. de J. C., ja tenia d'ésser forçosament utilitzat.

Cal veure de totes maneres, des del temps en què fou

(1) Els «Vasos Apolinars» foren trobats a la població de Vicarello, d'Itàlia, l'any 1852, els quals indiquen els pobles de parada del camí de Roma a Càdiç.

construït (havent estat restaurat recentment), el que representa encara avui dia, la seva magnífica construcció; format amb un sol arc esbelt i d'estil gòtic, flanquejat per cada costat per dos arcs molt més petits, i a la seva sortida o camí de pas s'hi aixeca un arc triomfal que ha tingut grans elogis; en venir a fer esment d'això, transcriuré una làpida, existent encara, i que ben just es pot arribar a llegir; aquesta es troba en el petit pont de pas que està a sobre al mig de la principal arcada. Diu així:

"Por los años de 535 de la fundación de Roma, fué construído este admirable puente, por el Grande "Anibal", capitán cartaginés, e hizo erigir el arco triumphal que aún existe a su salida en honor de su padre "Amilcar".

"Después de 985 años de duración, se hallaba esta fábrica muy mal tratada i en estado de ruinarsse inmediatamente, pero afin de conservar un monumento de tan rara antigüedad, lo mandó restablecer en este año 1768 la magestad del Señor Don Carlos III rey de España, A solicitud del Exm.º Senyor D. Juan Martín Zermeno, Comandante Gral. del Cuerpo de Ingenieros".

Si més d'una vegada el caminant ha quedat admirat en veure aquella rara i atrevida obra, bé li haurà cridat l'atenció que sigui anomenat "Pont del Diable", quina fantàstica llegenda descriuré a continuació.

Conten que els habitants de Martorell, havien tingut, amb l'Ajuntament, diverses reunions, per tal de fer un pont per passar a l'altre part del riu Llobregat, però malgrat els bons desitjos mai no arribaven a un acord.

Un dia, el diable va assabentar-se'n i diu que vestit de senyor va comparèixer a l'alcalde de la vila dient-li que s'oferia a fer-los-hi un pont, i com que sabia que portava molta pressa ell els hi podia fer amb una nit, però amb la condició que la primera ànima que hi passés la hi tenien d'oferir; l'altre, com que el va conèixer, no volgué comprometre's i abans volia parlar-ne amb els altres regidors, i li digué que tan bon punt sapigués la contesta ja li comunicaria.

Vet aquí que reunits l'alcalde i els regidors per la

proposició aquella, començaren a trobar-hi algunes dificultats; però després d'estudiar-se el cas i les diverses opinions rebudes, per fi acceptaren aquella proposta.

Comunicaren aquell mateix dia al senyor contractista que podia tirar l'obra endavant, aquella mateixa nit, i que se li oferiria la seva demanda.

El dimoni posà mans a l'obra treballant-hi activament tota la nit, i deixant-lo acabat a punta d'alba.

Els habitants de Martorell, de bon matí, així que sabien la nova, anaven a visitar el pont, però ja estava ben guardat perquè ningú no pogués passar-hi; el dimoni, prou galant, ja esperava ansiosament que hi passessin per obtenir el que tant desitjava.

Tot de prompte hi comparegueren les Autoritats, per tal de fer la inauguració; després de reconèixer i examinar el pont visualment, i trobant-lo admirable, feren la inauguració; després, dient-li "pren aquesta ànima", i en aquell mateix instant feren passar un gat pel pont.

Tot de prompte se sentí un gran terrabastall com si el pont s'ensorrés; era el dimoni que, veient-se enganyat, fugia corrent amb el gat i la cua entre cames; així diu que marxà, desapareixent. I així es conta que fou fet el famós "Pont del Diable".

FRANCESC GOSALBES I CASTAÑÉ.

(De *Amics del Folklore de Catalunya*).

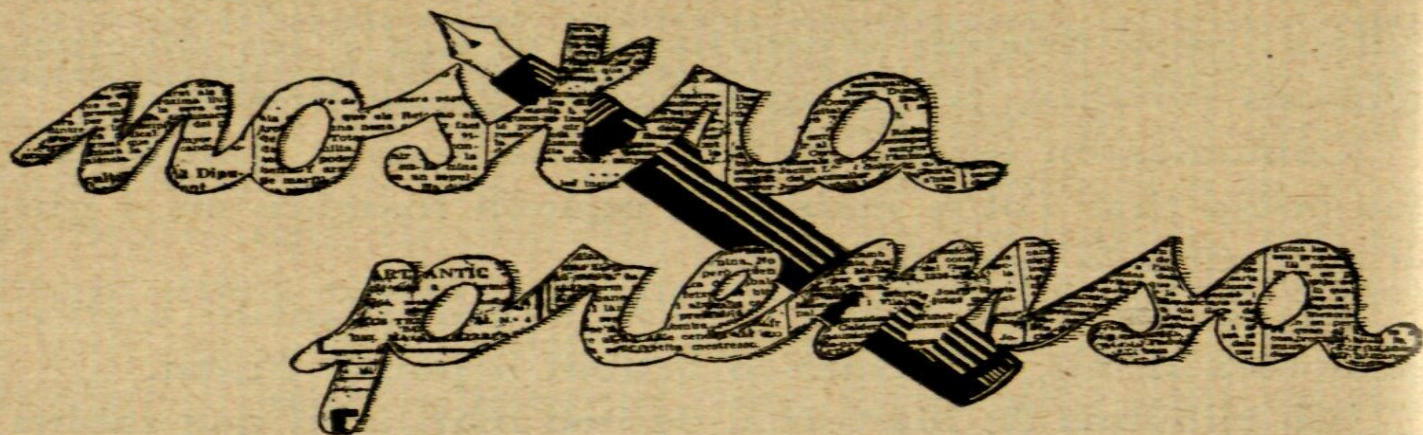
AFORISMES I PROVERBIS

A llop las, tots els cans li lladren.

La llum no serveix als orbs.

La mort de l'ase, és la festa dels cans.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

“BOLETIN OFICIAL REVOLUCIONARIO DE LA PROVINCIA DE BARCELONA”

EL moviment revolucionari iniciat a Càdiç el dia 18 de setembre del 1868 pels generals Prim i Serrano, tingué repercussió a Barcelona, on fou nomenada una Junta Revolucionària, la qual tingué per portantveu el “Boletín Oficial Revolucionario de la Provincia de Barcelona”.

Va aparèixer el primer número d'aquesta publicació el dijous, dia 1 d'octubre del mateix any 1868: La capçalera, tipogràfica, portava en el centre l'escut de la ciutat i als costats les següents inscripcions: “¡Viva la libertad! — ¡Abajo los Borbones! — ¡Viva el Sufragio Universal! — ¡Vivan las Cortes Constituyentes!”, i al dessota “Edición de la mañana”. L'escut, que com ja hem dit figurava a la capçalera, va ésser canviat, des dels números 3 al 8, per un de tamany més reduït, reapareixent en el número 9 el primitiu escut que va publicar-se fins al final de la vida del periòdic.

Els dies 1 i 2 d'octubre, el “Boletín” publicà edició matí i tarda, apareixent des del dia 3 una sola edició diària i, per tant, des del número 5, desapareix de la capçalera la indicació de si l'edició és del matí o de la tarda.

Cada número d'aquest periòdic constava d'un sol full, tamany foli, dividit en 4 columnes. El número 21 sols porta una cara impresa i els números 26, 28, 29, 30 i 31 consten de 4 pàgines.

El diumenge, dia 4 d'octubre, publicà l'edició ordinària i una edició que sota de la capçalera deia “Boletín extraordinario”. El dijous, 8 d'octubre, sortí un Suplement al número 11, de tamany més petit, i que constava de 16

pàgines, en el qual es convocava a les eleccions per a elegir la Junta Revolucionària definitiva i s'hi publicaven, a més de les bases que regirien en les eleccions, les llistes dels collegis electorals. El dia 9 d'octubre sortí un Suplement al número 12 amb el mateix format de l'anterior i que constava de dues pàgines a dues columnes.

Barcelona.

Jueves 1.º de Octubre de 1868.

Núm. 1.º

BOLETIN OFICIAL REVOLUCIONARIO

DE LA PROVINCIA DE BARCELONA.

¡Viva la libertad!

¡Abajo los Borbones!

¡Viva el sufragio universal!

¡Vivan las Cortes Constituyentes!

EDICION DE LA MAÑANA.

¡Alerta, catalanes, alerta! Hemos dado el primer paso en la obra sacrosanta de nuestra regeneración; paso glorioso, como todo aquel que da principio a la vida de la libertad y del derecho, a la vida del hombre. Europa entera nos contempla hoy, y el mundo entero nos contemplará mañana, aplaudiendo con generoso entusiasmo y admirando nuestra decisión y energía. Pero no debemos cegarnos, catalanes, no debemos adormecernos en este principio de nuestra grandiosa empresa. Nuestros enemigos velan; vemos también nosotros; nuestros enemigos maquinan en la oscuridad cobardes e infames planes, procuremos, pues, no ser víctimas de ellos. ¿Y sabéis quiénes son nuestros enemigos? ¿Sabéis cómo podemos y debemos desarmarlos? Oid lo uno y lo otro:

Nuestros enemigos los ha señalado la Junta Provisional. Los de la Compañía de Jesús, que son y han sido los irreconciliables enemigos de la humanidad, son nuestros adversarios, temibles sí, porque son hipócritas. Tratan de comprar algunas almas viles — que nunca faltan desgraciadamente — para inducirlos al desorden, a las tropelías, consiguiendo así echar una mancha sobre la obra que hoy se ostenta pura e inmaculada a los ojos del mundo. Alerta, catalanes, desarmados, reducidos a la impotencia, respetando el orden, manido de la libertad, respetando todos los derechos vanguardistas de los pueblos libres. Confad en la Junta, que ella respecto de todos los puntos que se vayan presentando tomará acertadas medidas. Así procurará hacerlo, por lo menos, y así lo ha hecho respecto de los jesuitas expulsados de toda esta provincia.

[Catalanes, ¡Viva el orden! ¡Viva la libertad! ¡Viva el pueblo soberano! ¡Abajo los Borbones!]

CATALANES:

La Junta Provisional, que en vuestros momentos de generosa expansión por el triunfo de la idea liberal elegísteis anoche en la Casa de la Ciudad, no cumplió con la patriótica misión que la habéis encomendado si no os dirigiera su voz amiga para aconsejaros en nombre de la causa santa del Pueblo la prudencia que debe nacer del convencimiento y la seguridad de vuestra fuerza. La victoria impone a las almas honestas y varoniles como las vuestras, una obligación sagrada é ineludible: la de conservar el orden a toda costa, inspirando confianza a los intereses legítimos y haciendo ver a vuestros adversarios de qué modo comprendo y practica el Pueblo que es digno de su libertad los respetos que su misma grandeza le manda guardar en circunstancias críticas y solemnes.

La Junta Provisional interiora sabe muy bien que todos vosotros, con el heroísmo que habéis heredado de vuestros mayores y que es uno de los timbres más gloriosos de la historia patria, ofrecísteis hasta la última gota de vuestra sangre en holocausto de los derechos de la nación; pero por ahora no son necesarios vuestros sacrificios, y no ignorais que tanto como es fecunda la sangre que se vierte en el combate es estéril la que se derrama en inútiles agitaciones y tumultos. Que vuestra actitud sea enérgica, pero tranquila; porque nunca revela tanto un Pueblo lo digno que es de la libertad, como cuando aparece a los ojos de sus mismos enemigos con toda la majestad de su calma, y de su razón.

España entera está pronunciada, Catalanes; ningún peligro amenaza a la revolución vencedora, que si estuviese en peligro, la Junta Provisional interiora sería la primera en lanzar el grito de alarma y apelar a nuestros incontestables esfuerzos para consolidar la obra de nuestra regeneración política iniciada por los valientes de Cádiz.

Todos tenéis altos deberes que cum-

plir: los fabricantes abriendo vuestras fábricas; los obreros acudiendo a vuestros talleres; los menestrales dedicándose a vuestras habituales tareas, y los soldados fraternizando con el Pueblo, del cual han salido y al cual han vuelto, que no les entrega la patria sus armas para que desgarran su seno, sino para que la defendan y amparen en sus días de tribulación.

La Junta Provisional espera confiadamente que no desoiréis sus exhortaciones y que la ayudaréis con vuestro vigoroso concurso a mantener el sosiego público mientras la grave situación por que atravesamos no se normalice, para que podáis en el ejercicio pacífico de vuestra reivindicada soberanía elegir y nombrar la Junta definitiva que debe velar por vuestros intereses hasta la instalación del Gobierno Central.

Catalanes: ¡Viva la Libertad! ¡Abajo los Borbones! ¡Viva el Sufragio Universal! ¡Viva el Pueblo! ¡Viva la Marinal! ¡Viva el Ejército!

Barcelona 29 de setiembre de 1868.
— Tomás Fábregas, presidente. — Juan Tulas, vice-presidente. — Vocales: Francisco Soler y Matas. — Pedro Pous. — Feliciano Peret Zazora. — Joaquín Bartra. — Miguel Utrille. — Valentín Laban. — Santiago Soler. — Jaime Garriga. — Francisco de Paula Roqué. — Gaspar Nudet de Arce, secretario. — José María Torres, vice-secretario.

JUNTA PROVISIONAL REVOLUCIONARIA.

CATALANES La Junta Provisional constituida en sesión permanente se halla deliberando para zanjar cuestiones apremiantísimas encaminadas a normalizar la situación excepcional en que se halla el país como resultado del glorioso pronunciamiento que acaba de tener lugar. A dicho efecto ha adoptado entre otras varias, las resoluciones siguientes:

1.º Encarcelación de todos los presos por causas políticas.

2.º Constitución de Juntas de barrio.

3.º Organización de la milicia ciudadana por barrios interinamente se plantea sobre bases definitivas la fuerza popular.

La Junta se espera todo del patriotismo de sus conciudadanos y vela arma al brazo porque no se malogren las nacientes conquistas de nuestra revolución.

Catalanes, tened confianza en la Junta que habéis proclamado, y no os dejéis seducir por las jesuitas maquinaciones de la reacción. Resguardad los archivos y las oficinas públicas, que han de servirnos de seguro norte para descubrir las fechorías de los eternos enemigos del pueblo.

La Junta se dará con toda la frecuencia posible cuenta circunstanciada de las decisiones que le inspire su amor a la Libertad.

Barcelona 30 Setiembre de 1868. — P. A. de la Junta, El Presidente, Tomás Fábregas. — José María Torres. — Vice-Secretario.

LA JUNTA PROVISIONAL REVOLUCIONARIA

HACE SABER: Que no hallándose dispuesta a tolerar que se desbore la causa de la libertad con sucesos y desmanes cometidos por los satélites encubiertos de la reacción, y habiendo fijado a su noticia que hay interés por parte de los poderes caídos en destruir la significación del movimiento, en una de las calidades extraordinarias con que el pueblo ha investido a esta Junta, previene:

1.º Todo grupo que se presente en actitud hostil y amenazadora contra la propiedad, la industria y el comercio, será dispersado por la fuerza popular é la del ejército, si no se retira tercero a la tercera intimación.

2.º Los reos de delito de robo, incendio y asesinato serán sometidos a la acción de los tribunales, a quienes a esta fecha se recomienda que proce-

Facsímil del primer número.

Aquest "Boletín" publicava les notícies del moviment revolucionari arreu d'Espanya i les disposicions de les juntes revolucionàries. El text del primer número comença amb la següent allocució, que pel seu interès històric, reproduïm íntegrament:

"¡Alerta, catalanes, alerta!... Hemos dado el primer paso en la obra sacrosanta de nuestra regeneración; paso

glorioso, como todo aquel que da principio a la vida de la libertad y del derecho; a la vida del hombre. Europa entera nos contempla hoy, y el mundo entero nos contemplará mañana, aplaudiendo con generoso entusiasmo y admirando nuestra decisión y energía. Pero no debemos cegarnos, catalanes, no debemos adormecernos en este principio de nuestra gloriosa empresa. Nuestros enemigos velan; velemos también nosotros; nuestros enemigos maquinan en la oscuridad cobardes e infames planes; procuremos, pues, no ser víctimas de ellos. ¿Y sabéis quiénes son nuestros enemigos? ¿Sabéis cómo podemos y debemos desarmarlos? Oíd lo uno y lo otro:

"Nuestros enemigos los ha señalado la Junta Provincial.

"Tratan de comprar algunas almas viles —que nunca faltan desgraciadamente— para inducir las al desorden, a las tropelías, consiguiendo así echar una mancha sobre la obra, que hoy se ostenta pura e inmaculada a los ojos del mundo.

"Alerta catalanes; desarmadlos, reducidlos a la impotencia, respetando el orden, manto de la libertad, respetando todos los derechos vanguardia de los pueblos libres. Confiad en la Junta, que ella respecto de todos los puntos que se vayan presentando tomarán acertables medidas. Así procurarán hacerlo, por lo menos, y así lo ha hecho respecto de los Jesuítas expulsándolos de toda esta provincia.

"¡Catalanes! ¡Viva el orden! ¡Viva la libertad! ¡Viva el pueblo soberano! ¡Abajo los Borbones!"

Fullejant la collecció d'aquest periòdic, llegim algunes notes que, per considerar-les d'interès històric, reproduïm a continuació; retallem del número 3:

"El Cónsul de Bayona participa en parte telegráfico expedido a las cuatro y media de la tarde de ayer 1.º de octubre, que la ex-reina de España, Doña Isabel de Borbón, con toda su familia, acaba de pasar por aquella ciudad con dirección a Pau".

En el número 8, llegim:

"A las diez de la noche de ayer, presentóse ante la Junta Provisional Revolucionaria de esta ciudad una numerosa comisión representando a los franceses de todas las clases residentes en Barcelona. La comisión manifestó

su adhesión y sus simpatías a la Revolución Española...". En el número 15 dóna compte d'haver-se presentat una comissió de la colònia italiana amb el mateix objecte de demostrar llur adhesió al nou règim.

I copiem del número 20, la següent notícia, de molt interès per als barcelonins:

"Ayer, a la una y media de la tarde y hallándose la Ciudadela llena de un inmenso gentío, tuvo efecto la inauguración de su derribo, que dió principio por la asquerosa torre y parte de tres o cuatro baluartes..."

El darrer número que hem vist d'aquesta publicació i que creiem va ésser el darrer que va publicar-se, és el 31, que porta data del dimecres 28 d'octubre del mateix any 1868.

JOAN TORRENT.

AFORISMES I PROVERBIS

Minyona fiada,
bon menjar i bona soldada.

Diners, diners!
Que en feu fer de mals papers.

Cada gota de pluja
fa el seu fang.

Hereu firaire
no dura gaire

Ocell de gàbia
canta de ràbia.

Qui no sap riure
no sap viure.

Qui molt passeja
poc feineja.

Festa Major

Les mosses preparen, joioses, la roba:
davantal de seda, maneguins, gipó,
la faldilla negra, la caputxa nova
i les arracades del temps de l'aviô.

Els joves robustos de cara còlrada,
esperen, febreros, el dia joiós;
i, bo i somniant-ne la noia estimada,
també van treient-ne ses robes millôs.

I en mig de la plaça, després de la feina,
quan surten dels llavis converses d'amor,
mentre elles, fent puntes, i ells, encara amb l'eina,
parlen una mica de coses del cor,

i es diuen paraules que són un poema,
i formen projectes de sana intenció,
els salta, espontani, dels llavis, un tema
que és tema del dia: la Festa Majô.

I es passen els dies i arriba la festa.
El sol que s'aixeca damunt de l'atzur,
troba una atmosfera amb sentors de ginesta
i un aire, i un cel, i un ambient del més pur.

Tot just ell apunta, branda la campana,
sa llengua de bronze vibra amb emoció;
és que en aquella vila, vila catalana,
comença, joiosa, la Festa Majô.

El nunci del poble, mudat, com pertoca,
fa quatre passades amb el cornetí,
fa quatre passades que esveren l'oca
i que també esveren el forçut mastí.

Comença la festa. Subhasten la coca.
El més ric del poble —no falla— l'obté,
i la fadrineta a qui li pertoca,
encesa de galtes, no sap pas què fê.

Tot seguit, la dansa, i, un cop acabada,
com que ja és migdia, tothom a dinar.
La porrona és plena, la taula parada
fa estona que es cansa de tant esperar.

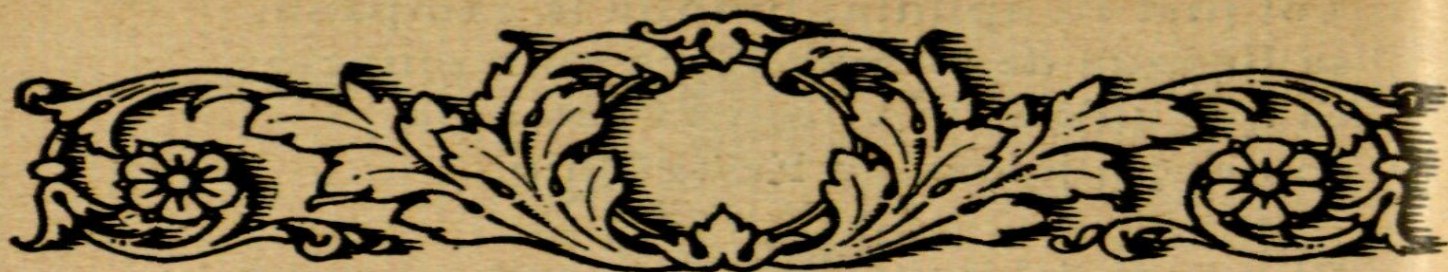
Després de migdia, van les majorales,
al llevant de taula, captant pels pobrets;
amb el seu pandero i amb les seves gales,
entren a les cases a cercâ uns quartets.

Cap a mitja tarda, trenquen les morratxes
en mig de la plaça, davant del Comú,
i, en caure la tarda, a la llum de cent atxes,
cada cara d'home, o de dona, lluu.

Ja s'acaba el dia. Ja no hi ha alegria.
Hi ha en totes les cares un deix de tristor.
Es ben comprensible, puix s'acaba el dia
i també s'acaba la Festa Major.

GABRIEL NOGUÉS PAHÍ.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Història Cultural

Interessants notes respecte a les Arts gràfiques

(Continuació)

Compilades per
ROMÀ CANIVELL I BUXÓ.

10 SETEMBRE 1713 a 1714

Diari del Siti i Defensa de Barcelona.

Es va publicar pels anys 1813 al 1814.

Conté la relació diària del famós setge, sostingut durant catorze mesos per les armes espanyoles i franceses contra Barcelona.

El publicava, per ordre del Consell de Cent, amb privilegi, l'impressor Rafael Figueró; constava de quatre planes en 4º, cada número.

Va deixar de publicar-se, durant el mes de maig, per haver-se incendiat la impremta i magatzem, amb l'explosió d'una bomba dels assetjadors.

La collecció és raríssima, puix les Autoritats vencedores, van manar recollir i destruir tota classe d'impresos relacionats amb la defensa de les llibertats catalanes.

Un exemplar d'aquest rar diari va ésser trobat tapiat, en enderrocar un mur, en la nostra època.

15 OCTUBRE 1819

En dita data es va establir a Barcelona, a la casa

d'Antoni Brusi, la primera premsa litogràfica, inventada per Senefelder.

30 OCTUBRE 1872

Data en què van signar-se les noves tarifes convingudes entre obrers i amos de les Arts Gràfiques, com a punt final d'una famosa vaga acorreguda a Barcelona.

Van obtenir els obrers un augment d'un 10 %, segons el treball.

1 NOVEMBRE 1877

Va començar en aquesta data a publicar-se a Barcelona *El Correo Tipográfico*, el primer número del qual, va sortir redactat en castellà i francès.

Es va publicar quinzenalment en un plec de 4 planes.

Més tard va canviar el seu títol pel de *Correo Tipolítico*.

8 FEBRER 1820

Es publicava a Mataró "El Almacén patriótico de frutos literarios, históricos, civiles, mitológicos y religiosos". Era imprès per la famosa casa Abadal.

10 FEBRER 1808 a 1867

La Premsa a Lleida

Ha estat molt escassa la publicació periodística a Lleida, en comparació a altres localitats de Catalunya.

Donarem a continuació una llista de la premsa de 1808 a 1867:

"Diario de Lérida"	1808
"El Leridano"	1837
"El pasatiempo semanario"	1845
"El monitor de Lérida"	1866
"Gaceta de instrucción primaria"	1867

2 MAIG 1820

Primer Diari de lluita Política.

Va començar a publicar-se el “Diario Constitucional político y mercante de Barcelona”.

A partir del 1821 portava per lema “¡O Constitución, O muerte!”

Primer diari a Barcelona que es va llençar a les lluites polítiques.

Sortia de la “Imprenta Nacional”.

Les exageracions del “Diario Constitucional” eren molt sovint objecte de llargues polèmiques sostingudes amb el “*Indicador Catalán*”, *diario político mercantil, y literario de Barcelona*, tots dos d'idees liberals.

2 ABRIL 1822

Surt a la llum pública el primer número del periòdic “Diario Constitucional Político y Mercantil de la Villa de Reus”, l'objecte del qual, era propagar les idees de llibertat i igualtat, segons el sistema constitucional.

10 ABRIL 1845

Les societats de Figueres, “Académica” i “Recreativa”, i d’“Agricultura del Ampurdán”, posades d'acord començaren a publicar una notable revista d'agricultura i coneixements útils, dirigida per Narcís Fages de Romà, titulada *El Bien del País*.

Era impresa a Figueres per Gregori Matas.

Consta la publicació de 4 volums en 4º; es publicava per números que variaven entre 87 i 188 planes.

Deixà de publicar-se en 1848, per ésser transformada en 1850-55 en una altra revista titulada *La Granja*.

(Continuarà).

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA
